

ביאורים | ואת צנועים חכמה

”בָּא זָדוֹן וַיְבֹא קֶלֶן וְאֵת צְנוּעִים חֲכָמָה”
 שלמה המלך מלמד אותנו את מידת הצניעות בניגוד למידת העזות והחוצפה. יש אדם שבא ללמוד בשיעור כאשר המטרה המרכזית שלו היא להראות כמה הוא יודע. בשביל כך הוא עוצר את השיעור מידי פעם ושואל שאלות קנטרניות את הרב, רק כדי להכשילו ולהעלות את קרנו לעיני כולם. אדם כזה נקרא ‘זדון’. אדם עם מזימות ומעשים זדוניים ורעים. אך סופו שהרב יזיח אותו והוא יכשל בלשונו ויתבייש לפני כולם. ועל זה אומר שלמה: בָּא זָדוֹן וַיְבֹא קֶלֶן. לעומת זאת, אדם צנוע ששומע שיעור הוא מנסה להבין את דברי הרב. הוא מכיר בעצמו שהוא לא יודע הכל. יש בו ענווה ופתיחות לקבל את דברי התורה ולהשתנות בעקבותיה. הוא שואל את עצמו כל הזמן איך אני יכול להשתנות ולהתקדם לאור מה שאני לומד. לפי זה הוא גם לא מתבייש לשאול כאשר מתעורר לו קושי או חוסר הבנה. ולכן הוא שואל שאלות שמחכימות את כולם והוא בעצמו יוצא מהשיעור עם חוכמה גדולה יותר. זאת בגלל שהוא היה צנוע ונאמן לעצמו. ועליו שלמה אומר: וְאֵת צְנוּעִים חֲכָמָה.

חלוקת הלימוד למקרא, משנה ותלמוד – א | הלכות

כידוע, התורה כוללת בתוכה תחומים רבים ומגוונים, ושאלה יסודית בהלכות תלמוד תורה היא מה הוא סדר הלימוד הנכון. בתלמוד מובאת הדרכה יסודית בעניין זה, וכך לשונה: “אמר רב ספרא משום רבי יהושע בן חנניא: לעולם ישלש אדם שנותיו, שליש במקרא, שליש במשנה, שליש בתלמוד.”
 החלק הראשון הוא המקרא, שכולל את כל ספרי התנ"ך; החלק השני נקרא 'משנה', ובו נכללות המשיניות, הברייתות וההלכות הפסוקות, וכן פירושי חז"ל ודרשותיהם על הפסוקים. כיום עיקר לימוד החלק הנקרא 'משנה' צריך להיעשות בספרי הלכה למעשה; החלק השלישי נקרא תלמוד, והוא כולל את הבנת הטעמים והסברות של ההלכות הפסוקות המבוארות במשנה ובספרי ההלכה, כפי שהם מבוארים בתלמוד ובספרי הראשונים והאחרונים.

(מתוך 'פניני הלכה', ליקוטים א')

דברים שבלב | להתבייש ולהתייבש

השיעור היה מרתק. הרב דיבר בהתלהבות על חשיבות ניצול הזמן בחופש. אבל אני לא הייתי רגוע. כבר מתחילת השיעור עמדה לי שאלה על קצה הלשון אבל לא שאלתי. התביישתי. זו שאלה פשוטה. בטח כולם הבינו ורק אני לא הבנתי. “עזוב”, אמרתי לעצמי. “אל תשאל. למה לקטוע את מהלך השיעור. רק בגלל איזה שאלה טיפשית שיש לך”. השיעור הסתיים.
 כשיצאנו להפסקה הרב ניגש אליי ושאל בחביבות. “רונו, האם הבנת את השיעור?”. “כן, היה שיעור יפה מאוד”, עניתי מהוסס.
 “אני רואה על פניך שיש משהו שלא היה מובן לך. אם יש לך שאלה – שאל.”
 “עזוב, זו שאלה ילדותית.”

“אין דבר כזה”, הרב לא הירפה. “אין שאלה לא לגיטימית. שאל.”
 שאלתי את השאלה. הרב נדהם. “זו שאלה מצוינת! למה לא שאלת במהלך השיעור?”
 “התביישתי”, עניתי בקול שקט. “חשבתי שכולם יודעים את התשובה.”
 “זה לא טוב להתבייש. צריך לשאול.”

“אבל הרב”, הקשיתי, “המשנה אומרת שטוב להיות ביישן, שכתוב ‘עז פנים לגיהנום ובושת פנים לגן עדן’. אז למה הרב אומר שזה לא טוב להתבייש?”
 הרב חייך. “ישנם שני סוגים של בושה. יש בושה שלילית שבה האדם מפחד ממה יגידו. זו בושה שמנטרלת אותו מלפעול. האדם יושב בחוסר מעש. לא מתקדם ולא משתנה. על בושה כזו אמרו חז"ל ‘לא הביישן למד’. תלמיד שמפחד לשאול שאלות בכיתה כי חושש שהמורה או החבר'ה יצחקו עליו לא לומד שום דבר. הוא דורך במקום. לכן בשיעור צריך לשאול עד שהשיעור מובן. אבל יש גם בושה חיובית והיא כשאדם מתבייש על מעשה שלילי שעשה. הבושה מעידה שהמעשה הוא לא הפך להיות חלק מאישיותו. שהחטא לא חלק ממנו. שהוא באמת טוב וישר ורק צריך לתקן את עצמו. בושה זו גורמת ללקיחת אחריות, לשינוי ולהתקדמות.”

“אם כך”, המשכתי לשאול, “מדוע כשהאדם חסר בגדים הוא מתבייש מפני חבריו, והרי הוא לא עשה שום דבר רע?”
 “גם בושה זו היא בריאה”, המשיך הרב. “היא אינה נובעת בגלל מעשה רע שעשינו אלא נובעת מהבנתנו שהימצאות ללא לבוש גורמת למבט חיצוני ומטעה. בושה זו גורמת לאדם להתלבש כדי להתבונן פנימה. אגב, זה הקשר בין צניעות לבושה הבריאה. צניעות זו הנאמנות לעצמיות, לנקודה הפנימית שבי. הבושה הבריאה עוזרת לי להיות אני.”

הלימוד מוקדש לע"נ אסתר בת הרב יצחק ושרה ארטיין